

«Η φύση είναι μια πραγματικότητα και οι πίνακές μου είναι επίσης μια πραγματικότητα.» Π. Πικάσο

### 1.1. Τι είναι η Αφηρημένη Τέχνη (Αφαίρεση)

Υπήρξαν περίοδοι που η τέχνη απεικόνιζε τον άνθρωπο, τα ζώα και την φύση διατηρώντας μόνο τα πιο ουσιαστικά στοιχεία των μορφών, χρησιμοποιώντας σχηματοποιημένες φόρμες, γεωμετρικά σχήματα και σύμβολα (Εικ.1).

Η μοντέρνα τέχνη του 20ου αιώνα, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό την άρνηση της αναπαράστασης του εξωτερικού κόσμου, δημιούργησε **μη παραστατικά έργα**, τα οποία ονομάζουμε **Αφηρημένη Τέχνη**.

Η Αφηρημένη Τέχνη έχει τις ρίζες της στον **Σεζάν**, ο οποίος αναγνώριζε και απέδιδε την φύση με γεωμετρικά στερεά (Εικ.2). Με αφετηρία τα έργα του, **ο Κυβισμός** βρήκε υλικό για νέες αναζητήσεις που ολοκλήρωσε σε δυο φάσεις: **την ανάλυση στις φόρμες** (από την αναπαράσταση στην αφαίρεση) (Εικ.3) και **τη σύνθεση της φόρμας** (από την α-

φαίρεση στην ανασύνθεση του αντικειμένου σε μια καινούργια εικόνα) (Εικ.4). Η ζωγραφική άρχισε να αποδεσμεύεται από την αναπαράσταση της τρίτης διάστασης αγνοώντας την προοπτική. Επάνω στη ζωγραφική επιφάνεια συνθέτονται γραμμές, σχήματα και χρώματα δημιουργώντας τις νέες αξίες της ζωγραφικής.

Οι ζωγράφοι των οποίων το έργο βασίστηκε στη νέα αντίληψη, ότι δηλαδή τα εκφραστικά μέσα της ζωγραφικής μπορούν να δημιουργήσουν εικόνες με σημασία χωρίς να αναπαριστάνουν κάτι, ήταν **ο Καντίνσκι**, **ο Μάλεβιτς** και **ο Μόντριαν**.



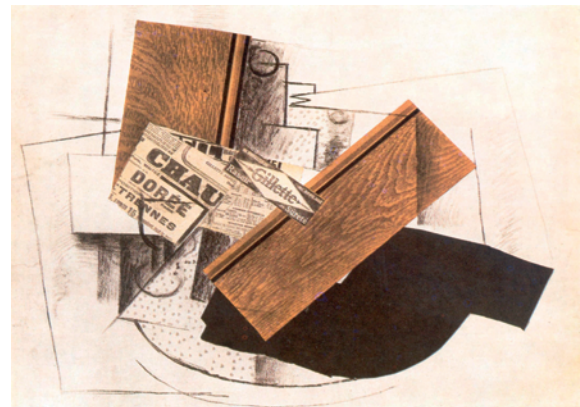
1. Κυκλαδικά ειδώλια, 3200 – 2000 π.Χ.



2. Σεζάν, «Το όρος Σεντ-Βικτουάρ», 1904.



3. Πικάσο, «Βιολί», 1912.



4. Μπρακ, «Νεκρή φύση επάνω σε τραπέζι», 1914.

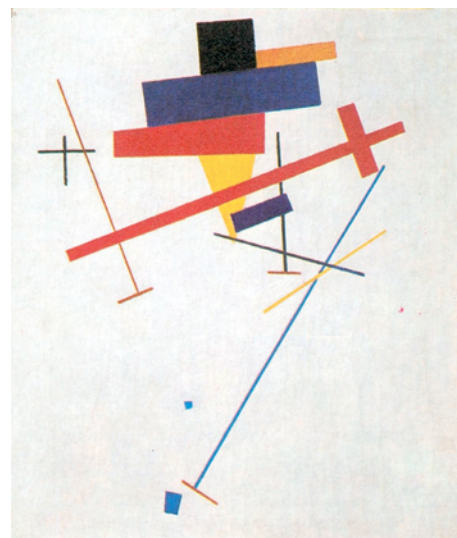
## Αφηρημένη Τέχνη - τα μη παραστατικά έργα

**Ο Βασίλι Καντίνσκι** (1866-1944) γεννήθηκε στη Ρωσία, σπούδασε νομικά και πολύ αργότερα ζωγραφική. Πηγαίνοντας στο Μόναχο, εντάχθηκε στο **γερμανικό εξπρεσιονιστικό κίνημα «Γαλάζιος Καβαλάρης»** (Der Blaue Reiter) και δίδαξε στη σχολή του Μπαουχάους. Από το 1920 και μετά εξαφάνισε τελείως από τους πίνακές του κάθε αναπαραστατικό στοιχείο, ταξινομώντας χρωματιστά σχήματα και γραμμές επάνω στον πίνακα και δημιουργώντας μια παλλόμενη σύνθεση: σχήματα που υποδηλώνουν κίνηση και ζωή, έντονα και ζωηρά χρώματα που δημιουργούν χώρο, γραμμικά σχέδια που χαρίζουν στον πίνακα δύναμη και ρυθμό. Ο ίδιος έλεγε: *«Αγαπώ την φύση με μια αγάπη πιο δυνατή από τότε που έπαψα οριστικά να την αναπαριστάνω.»* (Εικ.5)



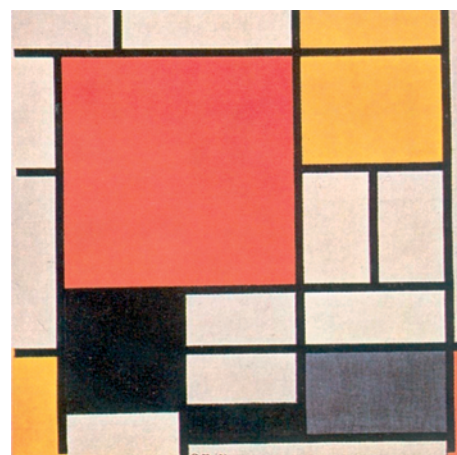
5. Καντίνσκι, «Κίτρινο, κόκκινο, μπλε», 1925.

**Ο Καζιμίρ Μάλεβιτς** (1878-1935) γεννήθηκε στη Ρωσία και σπούδασε ζωγραφική. Ζωγράφιζε με διάφορους τρόπους μέχρι να καταλήξει στις αφαιρετικές συνθέσεις. Το 1913 ζωγράφησε το πρώτο **σουπρεματιστικό έργο**, το «Μαύρο τετράγωνο», που θεωρείται σταθμός στην ιστορία της αφαίρεσης: *«Έβαφα το τετράγωνο με μαύρο μολύβι επειδή αυτή είναι η πιο ταπεινή ανθρώπινη πράξη».* Γρήγορα άρχισε να χρησιμοποιεί έγχρωμα γεωμετρικά σχήματα οργανώνοντάς τα σε οριζόντιους, κάθετους ή διαγώνιους άξονες επάνω σε άσπρο φόντο (Εικ.6).



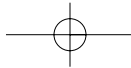
6. Μάλεβιτς, «Σουπρεματιστική ζωγραφική», 1915-16.

**Ο Πιτ Μόντριαν** (1872-1944) γεννήθηκε στην Ολλανδία και σπούδασε ζωγραφική. Τα πρώτα του έργα ήταν τοπία που ακολουθούσαν την ολλανδική παράδοση. Αργότερα, επηρεασμένος από τον κυβισμό, δημιούργησε έργα όπου κυριαρχούσε μια αυστηρή γραμμική πειθαρχία και τα οποία εξελίχτηκαν σε πίνακες με χρωματιστά τετράγωνα και παραλληλόγραμμα που χωρίζονται μεταξύ τους από ένα πλέγμα μαύρων γραμμών. Ο ίδιος ονόμασε την τέχνη του **Νεοπλαστικισμό**, μια καθαρή αφαίρεση όπου σχήματα, γραμμές και χρώματα έχουν τις δικές τους αυτόνομες αξίες και σχέσεις, ενώ έλεγε: *«Το συναίσθημα της ομορφιάς παρεμποδίζεται από την εμφάνιση του αντικείμενου γι' αυτό και το αντικείμενο πρέπει να αποκλειστεί από τον πίνακα»* (Εικ.7).



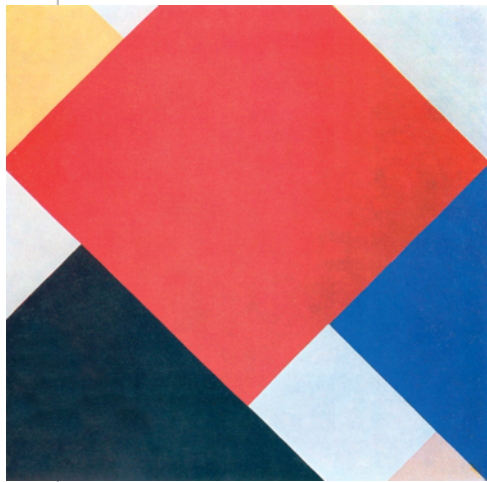
7. Μόντριαν, «Σύνθεση με κόκκινο, κίτρινο, μπλε και μαύρο», 1921.





IV

## Αφηρημένη Τέχνη - τα μη παραστατικά έργα



8. Βαν Ντέσμπουργκ, «Αντισύνθεση V», 1924.

### 1.2. Οι δυο κατευθύνσεις της Αφαίρεσης

Σύντομα, πολλοί καλλιτέχνες υποστήριξαν την αφαίρεση και δημιουργήθηκαν δυο βασικές κατευθύνσεις:

**Α) Η γεωμετρική ή ψυχρή Αφαίρεση**, στην οποία εντάσσονται έργα αποτελούμενα από βασικά χρώματα και σχήματα με ορθολογικές, γεωμετρικές συνθέσεις, που εκφράστηκε με τα παρακάτω ρεύματα.

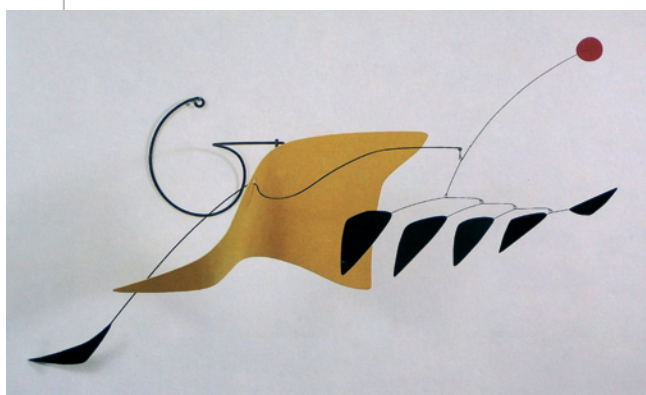
**Το Ντε Στιλ** δημιουργήθηκε από τους Ολλανδούς ζωγράφους Μόντριαν και Βαν Ντέσμπουργκ, οι οποίοι πίστευαν ότι η τέχνη θα πρέπει να αντανάκλα το μυστήριο και την τάξη του σύμπαντος, γι' αυτό και τα έργα τους ήταν αυστηρές γεωμετρικές συνθέσεις με τετράγωνα, ευθείες γραμμές και βασικά χρώματα (Εικ.8).

**Ο Κονστρουκτιβισμός** εκδηλώθηκε στη Ρωσία με πρωταρχικά έργα τις ανάγλυφες αφηρημένες κατασκευές του Τάτλιν, συνθέσεις με γεωμετρικές φόρμες φτιαγμένες από διάφορα υλικά. Οι Κονστρουκτιβιστές υποστήριζαν πως η τέχνη πρέπει να είναι ωφελμιστική και στην προσπάθειά τους να ξεπεράσουν την απομόνωση του καλλιτέχνη από την κοινωνία, επεκτάθηκαν στο πεδίο του βιομηχανικού σχεδίου, το θέατρο, τον κινηματογράφο και την αρχιτεκτονική (Εικ.9).

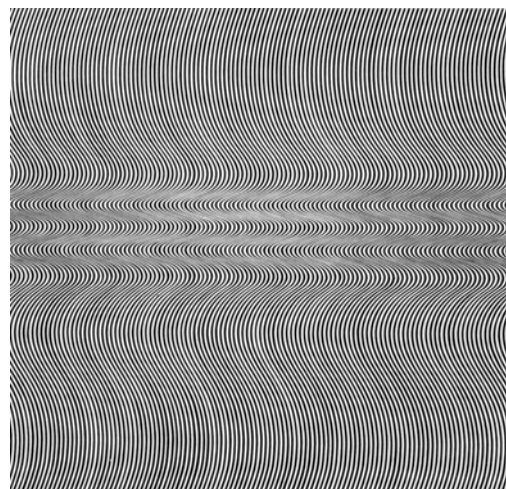
**Τα κινητικά γλυπτά** έδωσαν μια άλλη κατεύθυνση στη γλυπτική εντάσσοντας την πραγματική κίνηση στα μορφικά της στοιχεία (Εικ.10), ενώ **η Οπ Αρτ** επεδίωξε να παρουσιάσει την αίσθηση της κίνησης στη ζωγραφική, δημιουργώντας οπτικές ψευδαισθήσεις με την κατάλληλη τοποθέτηση μικρών σχημάτων (Εικ.11).



9. Τάτλιν, «Μακέτα για το μνημείο της Τρίτης Διεθνούς», 1919.



10. Κάλντερ, «Κίτρινη φάλαινα», 1958.



11. Ράιλι, «Ρεύμα», 1964.

